Stambaus žvyro su smėlio intarpais įžemis pasiektas ploto Š dalyje apie 2 m gylyje (H_{abs} 98,80 m), P dalyje – 1,7–1,9 m gylyje (H_{abs} 100,10 m). Įžemis, kaip ir viso kiemo reljefas žemėja Š kryptimi, Vilnios upės link. Virš įžemio aptikta keletas smulkių keramikos šukių (XVII–XVIII a.).

Ploto P pakraštyje atkastas dalinai nugriauto pastato Š sienos pamatas. 0,7–1 m aukščio, 35–40 cm pločio pamato fragmentas mūrytas iš įvairaus dydžio lauko riedulių, 27x13x7 cm dydžio plytų ir plytų nuolaužų. Po pamatu – smėlio ir žvyro įžemis.

Plote 2, tirtame iki projektinio gylio sklypo V dalyje, vertingi kultūrinio sluoksnio horizontai nepasiekti.

Aukštaičių St. 3

In 2016, the APC conducted an excavation (405 m²) at Aukštaičių St. 3 in Vilnius. The remains of wooden structures were discovered in the N part of area 1. These were probably the remains of a water channel laid parallel with the River Vilnia (Fig. 1). In the 19th–20th century, the unused channel was filled with earth. A large quantity of sherds of household pottery dating to the 17th–19th centuries was discovered in the channel's fill (Figs. 2, 3) A 1.7–2.4 m thick cultural layer was recorded. The majority of the finds were discovered in the upper horizons of the cultural layer. Some of them probably found their way there together with soil brought in to fill the unused water channel and to level the relief. A pit with no clear purpose was also found (Fig. 4).

Robertas Žukovskis

Šv. Jono gatvė 3

2016 m. kovo – 2017 m. sausio mėnesį atlikti archeologiniai tyrimai Šv. Jono g. 3, buvusių Pacų rūmų (UK 760) teritorijoje, bei K. Sirvydo skvero V dalyje. Tyrimai vykdyti rekonstruojant Lenkijos Respublikos ambasados pastatą. Bendras tyrimų plotas – 602 m². Visiškai iki įžemio ištirtas 460,8 m² plotas. Žvalgytas 141,2 m² plotas.

Pastatas Šv. Jono g. 3 yra Vilniaus senamiesčio 37 kvartale (423 posesija). Korpusas prie Šv. Jono gatvės greičiausiai statytas dar XVI a. XVII a. pradžioje namas priklausė Vilniaus auksakaliui Stanislovui Zaleskiui-Pigulkai. 1628 m. pastatą nusipirko LDK pakancleris Steponas Kristupas Pacas. Pacams rūmai priklausė iki XVIII a. pabaigos. XVII a. jie užstatė visą sklypą nuo Šv. Jono gatvės iki Švarco skersgatvio. 1748 m. rūmai degė.

1783 m. Pacų rūmus nusipirko ir remontavo LDK kancleris Aleksandras Mykolas Sapiega. Po 1831 m. sukilimo rūmai konfiskuoti, juose įkurdinta civilinio gubernatoriaus valdyba. Iki XX a. pradžios rūmuose veikė Vilniaus gubernijos valdybos spaustuvė. Rūmai remontuoti bei restauruoti 1959 ir 1988–1991 m. 2007 m. pastatas parduotas Lenkijos Respublikos ambasadai. Greta Pacų rūmų, Šv. Jono ir Gaono gatvių kampe (Šv. Jono g. 1/2, posesija 431), kur taip pat buvo atliekami tyrimai, stovėjo 3 aukštų namas. Pastatas minimas nuo XVI a. pradžios. 1630 m. vyskupo jurisdikcijos namą valdė Vilniaus vyskupas Abraomas Vaina. 1790 m. Vilniaus vyskupas Ignas Jokūbas Masalskis dovanojo pastatą architektui Laurynui Gucevičiui. 1882 m. jį įsigijo dvarininkas D. Paltovas ir 1883–1886 m. jį pertvarkė. II Pasaulinio karo pabaigoje susprogdintas pas-

1 pav. Rūsio patalpų planas: 1 – tyrimai naujai kastose rūsio patalpose 1–3; 2 – tyrimai esamose rūsio patalpose A–J. T. Poškos brėž.

Fig. 1. A plan of the basement rooms: 1 – investigations in newly dug rooms 1–3; 2 – investigations in existing rooms A–J.

2 pav. Atkastas rūsio 1 jungties skliautas iš PV. R. Žukovskio nuotr.

Fig. 2. The unearthed passageway vault of basement 1, as seen from the SW.

tatas sudegė, įgriuvo stogas ir perdangos. 6 dešimtmečio pabaigoje sienos nugriautos. Pastato vietoje įrengta mašinų stovėjimo aikštelė ir skveras.

Rūmų Š ir R korpusuose tyrimai atlikti įrengiamų 3 naujų rūsio patalpų vietose (1 pav.), 75,8 m^2 plote. ***Rūsio patalpa 1*** tirta rūmų Š korpuse. Patalpos R ir V pusėse atsidengė gotikinių rūsių sienos. Patalpos Š dalyje 1,6–1,75 m gylyje atkastas rūsio skliautas (2 pav.). Cilindrinis 1,7–2,5 m pločio skliautas orientuotas R–V kryptimi. Skliauto V dalyje iš akmenų, puspl yčių ir kalkių skiedinio suformuotas kiautas. Manoma, kad patalpos 1 vietoje iki XVII a. buvo tarpuvartė tarp dviejų gotikinių pastatų. XVII a. pastatai sujungti į vientisą rūmų kompleksą. Siekiant sujungti Š ir R korpuse esančius rūsius ir buvo įrengtas šis praėjimas (jungtis), o XX a. rūsio patalpa iš dalies užpilta žemėmis. Radinių patalpos Š dalyje aptikta labai mažai. 1,75–2 m gylyje rastos vos kelios smulkios XVII–XVIII a. buitinės keramikos šukės. Patalpos P dalyje iki 1,5–1,6 m gylio kastas pilkos žemės su statybinėmis griuvenomis sluoksnis. 1,2 m gylyje rastas sveikas XVII a. keraminis puodas. Sluoksnyje taip pat rasta geležinė medinio vandentiekio mova, stiklinių butelių šukių, buitinės keramikos, plokštinių koklių fragmentų. Radiniai datuojami XVI(?)–XVII a. Nuo 1,5–1,6 m gylio iki įžemio kastas pilkos smėlėtos žemės su retomis, smulkiomis griuvenomis sluoksnis be archeologinių radinių. Smėlio įžemis patalpoje pasiektas 2,9–3,1 m gylyje. Gotikinio rūsio pamatai įkasti į įžemį (50–60 cm gylyje). Jų apačia pasiekta 3,6–3,7 m gylyje.

Rūsio patalpa 2 tirta rūmų R korpuse, P dalyje. Iki 80–90 cm gylio kastas tamsiai pilkos žemės sluoksnis su smulkiomis griuvenomis, retais degėsiais, molio gabaliukais, gyvulių kaulų fragmentais. Jame rasta XVII–XVIII a. buitinės keramikos, plokštinių koklių fragmentų. Giliau – pilkos smėlėtos žemės sluoksnis. 1,3–1,5 m gylyje pasiektas smėlio įžemis. Patalpos R dalyje 46–52 cm gylyje atkasti R–V ir Š–P kryptimi orientuoti mūrai 1–2 (3 pav.). *Mūras 1* 0,8–1 m pločio, 1,2 m aukščio. Viršutinėje dalyje tvarkingai klotos plytos, rištos baltos spalvos kalkių skiediniu. Apatinė pamato dalis – netvarkingo mūro. Po pamatu 1,3 m gylyje – smėlio įžemis. *Mūras 2* buvo 70 cm pločio, 30–40 cm aukščio. Mūryta iš plytų, rištų gelsvos spalvos kalkių skiediniu. Atkasti pamatai jungiasi ŠV kampe, sudarydami statų kampą. Mūrų aplinkoje rasta XVII–XVIII a. buitinės keramikos šukių, išgaubtųjų čerpių fragmentų. Į V nuo mūrų 1–2 atkastas mūras 3, orientuotas Š–P kryptimi. Jo paviršius atkastas 45–70 cm gylyje. Mūras 1,4 m pločio, 1,12 m aukščio. Po pamatu 1,5–1,6 m gylyje pasiektas smėlio įžemis. Mūrai 1–3 yra XVII a. pradžioje stovėjusio mažesnio tūrio pastato (pastatų?) pamatinės dalies liekanos. Prie patalpos V sienos, išardžius šiluminės trasos kolektorių, 50 cm gylyje fiksuota arkados

3 pav. Atidengti XVII a. I pusės rūsio patalpos 2 pamatai iš PV. R. Žukovskio nuotr.

Fig. 3. The first half of the 17th-century foundation unearthed in basement room 2, as seen from the SW.

pamato R dalis. Tarpas tarp šio pamato ir mūro 3 – 20 cm. Atkasta dalis 60–80 cm pločio, pamato apačia pasiekta 2,9 m gylyje. Patalpos pamatų apačia pasiekta 1,8–2,9 m gylyje. Prie pamatų tirtuose pamatų perkasimuose rastas stiklinis mėgintuvėlis (4 pav.), buitinės keramikos, plokštinių koklių fragmentų. Šie radiniai datuoti XVII–XVIII (?) a.

4 pav. Rūsio patalpoje 2 rastas stiklinis mėgintuvėlis. R. Žukovskio nuotr.

Fig. 4. The glass test-tube found in basement room 2.

5 pav. Atkastas XVII a. arkados stulpo pamatas rūsio patalpoje 3 iš V. R. Žukovskio nuotr.

Fig. 5. The 17th-century arcade column foundation unearthed in basement room 3, as seen from the W.

Rūsio patalpa 3 kasta rūmų Š korpuse, į P nuo patalpos 1. Įžemis pasiektas 2,75–3,1 m gylyje. Viršutiniuose kultūrinio sluoksnio horizontuose iki 2 m gylio rastos tik kelios XVII a. buitinės keramikos šukės, XVI a. plokštinio (polichrominio, herbinio) koklio fragmentas. Apatiniame kultūrinio sluoksnio horizonte (iki 2,6 m gylio) rasta buitinės keramikos, puodyninių ir dubeninių koklių fragmentų. Dauguma radinių datuotini XVII a., dalis XVI a.

Patalpos R dalyje 24–40 cm gylyje atkastas mūras ar kolona (5 pav.). Nuo R, gotikinės sienos iki kolonos – vos 10 cm tarpas. Keturkampio mūro viršus – 1,3x1,05 m dydžio, į apačią šiek tiek platėja. Visiškai atkastos kolonos aukštis – 2,1 m. Manoma, jog tai XVII a. buvusios rūmų arkados stulpo pamatas. Gotikinės sienos pamato apačia fiksuota 3,4 m gylyje – 60 cm giliau nuo patalpoje pasiekto įžemio paviršiaus.

Rūsio patalpose, esančiose Š ir R rūmų korpusuose, vykdyti grindų lygio žeminimo ir pamatų pavedimo darbai. Tyrimai vyko 10

patalpų (įvardytos raidėmis A–J) 232,6 m² plote. Kultūrinio sluoksnio storis patalpose – nuo 30–45 cm iki 0,9–1 m. Kastas tamsiai pilkos ar pilkos žemės sluoksnis, permaišytas su smėliu, žvyru, statybinėmis šiukšlėmis, lauko riedu liais. Radinių surasta nedaug (6 pav.), jie datuoti XVI–XIX a. Pamatų, mūrytų iš plytų (30x15x 8 cm) ir įvairaus dydžio akmenų, apačia pasiekta 0,35–1,2 m gylyje. 4 patalpose (B, C, F, I) atkasti grindiniai iš lauko riedulių (7 pav.). Grindiniai aptikti panašiame gylyje (50–70 cm) ir yra vienalaikiai, išgrįsti iki 1748 m. gaisro.

Prie rūmų išorinių sienų numatytų atlikti pamatų sanavimo ir hidroizoliacijos darbų vietoje tirtos 3 tranšėjų pavidalo perkasos (8 pav.), kurių bendras plotas apie 150 m². Tranšėjoje 1, kastoje prie Šv. Jono gatvės, visiškai ištirtas iki 2,45 m storio kultūrinis sluoksnis. Iki 1 m gylio kastas sujauktas pilkos žemės, XX a. statybinių ir buitinių šiukšlių sluoksnis su daugybe įvairių požeminių komunikacijų. Prie korpuso ŠR kampo 1,8 m gylyje atkastas 1,53x1,28 m laiptinės į rūsio patalpą E fragmentas. Nuo 1 m iki 2 m gylio kasti rudos, tamsiai pilkos žemės, maišyto smėlio sluoksniai su smulkiomis griuvenomis. Rasta XVII–XVIII a. datuotų dirbinių: medinio vandentiekio geležinė mova, geležinis pentinas; tekintas dirbinys iš rago ar kaulo, nedidelis kiekis buitinės keramikos šukių, plokštinio ir dubeninio koklio fragmentų.

2,05–2,1 m gylyje tranšėjos R dalyje ir 1,8 m gylyje V dalyje pasiektas juodos žemės, skiedrų, medžių žievės, šakų, supuvusios medienos, gyvulių kaulų fragmentų sluoksnis. Virš šio hidroizoliacinio sluoksnio fiksuoti nedideli grindinio fragmentai. Grindinys ant juodos žemės sudėtas iš smulkių ir labai smulkių lauko riedulių. Hidroizoliacinio sluoksnio storis 30–35 cm. Aptikta labai mažai radinių: titnago nuoskala, kelios smulkios neglazūruotos buitinės keramikos šukės, plokštinio ir dubeninio koklio, čerpių fragmentų. Radiniai datuotini XVI(?)–XVII a. Po juodos žemės sluoksniu 2,45 m gylyje pasiektas smėlio įžemis.

Tranšėjose 2–3, kurios tirtos iki 1–2,4 m gylio, stebėtas sujauktas pilkos žemės ir smėlio sluoksnis, maišytas su XX a. statybinėmis ir buitinėmis šiukšlėmis. Vertingų kultūrinio

0 5 cm

6 pav. Rūsio patalpoje A rasta stiklinė gertuvė. R. Žukovskio nuotr.

Fig. 6. The glass flask found in basement room A.

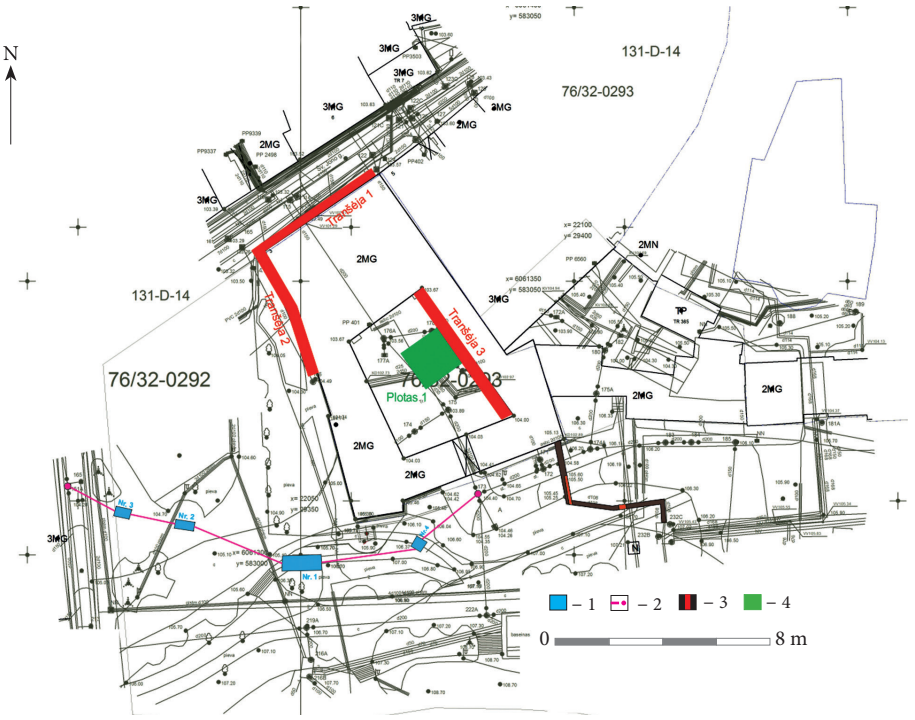
7 pav. Grindinys su lataku rūsio patalpoje I iš P. R. Žukovskio nuotr.

Fig. 7. Paving with a gutter in basement room I, as seen from the S.

sluoksnio horizontų neaptikta, įžemis nepasiektas. Surasta mūrų fragmentų – gretimoje posesijoje stovėjusių pastatų liekanų. Dalis mūrų yra susiję su rūmuose aptiktais mūrais.

Rūmų vidiniame kieme tirtas 80 m^2 dydžio ***plotas 1***. Jis kastas kiemo R dalyje. Kultūrinis sluoksnis buvo iki 1,5–1,7 m gylio, V dalyje iki 2–2,5 m gylio sujauktas tiesiant įvairias komunikacijas, statant šulinius. 1,85–2,1 m gylyje pasiektas juodos žemės sluoksnis su degėsiais, smulkiomis griuvenomis, skiedromis, medienos liekanomis, gyvulių kaulų fragmentais. Šis hidroizoliacinis sluoksnis 40–70 cm storio. Jis panašus į hidroizoliacinį sluoksnį, aptiktą tranšėjoje 1, Šv. Jono gatvėje, tik plote 1 jis rastas 50–70 cm aukščiau. Sluoksnyje rasta XVI (?) – XVII a. datuotinų radinių: smulkios buitinės keramikos šukelių, dubeninių ir puodyninių koklių fragmentų. Ploto P dalyje 1,4 m gylyje atkastas nedidelis 1,6–1,8 m pločio, 2,1 m ilgio, 50–70 cm aukščio mūro fragmentas, mūrytas iš stambių lauko riedulių (50x40x30; 55x45x35 cm dydžio) ant smėlio įžemio. Jo aplinkoje archeologinių radinių neaptikta, todėl jo datavimas nėra aiškus. Tikėtina, jog tai to paties statinio (statinių?), kurio pamatai aptikti tranšėjoje 3 ir naujai iškastoje rūsio patalpoje 2, liekanos.

Renovuojant šiluminę trasą K. Sirvydo skvere, atkasti ir demontuoti seni šiluminės

8 pav. Situacijos planas: 1 – technologinė duobė ir jos numeris; 2 – prastūmimo vietos ir esami šuliniai; 3 – renovuota šiluminė trasa ir jos vietoje fiksuoti mūrų fragmentai; 4 – tirtas plotas 1. R. Žukovskio brėž.

Fig. 8. Situation plan: 1 – launch/receiving pit and its number; 2 – the new sewer line route and existing wells; 3 – the renovated heating main route and the masonry wall fragments recorded in it; 4 – excavated area 1.

trasos vamzdžiai. Iškasta 30 m ilgio, 1–1,2 m pločio tranšėja, kurios plotas apie 30 m^2. Tranšėjoje, kastoje Š–P kryptimi, atkastas klasicizmo laikotarpio mūras 1, orientuotas Š–P kryptimi, į PR rūmų kampą (8 m nuo jo). Paviršius atkastas 30 cm gylyje. Fragmentas 3,3 m ilgio, iki 92 cm pločio, 1,3 m aukščio. Jo apačia nepasiekta. Tranšėjoje, kastoje R–V kryptimi, 8,36 m į R nuo aptikto mūro 1, atkastas baroko laikotarpiui priskiriamas arkinis pamatas. Jis apardytas klojant šiluminę trasą, tačiau nenugriautas – kolektorius nutiestas po juo. Arkos paviršius buvo 70–80 cm gylyje, per visą tranšėjos plotį (1,2 m). Arka 76 cm pločio, 35 cm storio. Visas jos žingsnis nenustatytas.

Įrengiant naują buitinės nuotekynės atkarpą nuo esamo kanalizacijos šulinio prie įvažiavimo į vidinį rūmų kiemą iki šulinio Gaono gatvėje, pasirinktas uždaro vamzdžių prastūmimo būdas. Tam mechanizuotai iškastos 4 technologinės duobės, tirtas 33,8 m^2 plotas.

Technologinė duobė 1 kalvelėje į PV nuo rūmų kasta iki 4 m gylio, duobės dugne sumontuotas prastūmimo įrenginys. Po plonu velėnos sluoksniu stebėtas 0,9–1,3 m storio juodžemio sluoksnis be archeologinių radinių, po kuriuo pasiektas stambaus žvyro įžemis. ***Technologinė duobė 2*** kasta 17 m į V nuo duobės 1. Duobės P ir R sienelių pjūviuose 20–35 cm gylyje atsidengė rūsio sienos (9 pav.). Sienų plotis nenustatytas. Mūryta iš įvairaus dydžio plytų (34x17x7; 22x10x4,5; 22x10,5x6 cm). Dalis jų veikiausiai antrinio panaudojimo. Pamatų apačia pasiekta 3,6 m gylyje. Duobės V dalyje 1 m gylyje atkastas plytų ir akmenų mūras. Atkasto fragmento plotis 90 cm, visas sienos plotis nenustatytas. Pamato apačia pasiekta 3,5 m gylyje, po pamatais buvo smėlio įžemis. Atstumas tarp V ir R rūsio sienų – 2,6 m. Tarp rūsio sienų buvo stambių griuvenų, permaišytų su tamsiai pilka žeme, sąvarta. Joje aptikti keli

9 pav. Technologinėje duobė 2 K. Sirvydo skvere atidengtos pokariu nugriauto pastato rūsio sienos iš ŠR. R. Žukovskio nuotr.

Fig. 9. The basement walls of the pre-war house unearthed in launch/receiving pit 2 in K. Sirvydo Square, as seen from the NE.

XIX a. pabaigos – XX a. I pusės plokštiniai kokliai. ***Technologinė duobė 3*** kasta 9 m į V nuo duobės 2. V sienelės pjūvyje 65 cm gylyje atsidengė plytų siena, orientuota ŠV–PR kryptimi. Pamato plotis nenustatytas, aukštis 1,8 m. 2,8 m į R, duobės R sienelėje, 30 cm gylyje, atsidengė plytų ir akmenų siena. Ji lygiagreti V sienai. Pamato plotis nenustatytas, aukštis 2,1 m. Naudotos tokios pačios plytos kaip ir duobėje 2 atkastuose pamatuose. Sienos iš vidaus buvo aprūkusios, apdegusios, matomi aiškūs gaisro pėdsakai. Tarp mūrų kastos stambios griuvenos su statybine geležimi, pilka žemė su augalų šaknimis, degėsiais. Archeologinę vertę turinčių radinių ar nesuardytų kultūrinio sluoksnio horizontų neaptikta. Kasta iki 3,75 m gylio. Įžemis nepasiektas. Duobėse 2–3 atkasti mūrai yra 431 posesijoje stovėjusio XX a. 6 dešimtmetyje nugriauto 3 aukštų pastato (vadinto Gucevičiaus namu) rūsio sienos ir gerai išlikę pamatai. ***Technologinė duobė 4*** – tai 17 m į R nuo technologinės duobės 1 iškasta duobė nau-

jam šuliniui. Iki 1,2 m gylio kastas juodos žemės sluoksnis su XX a. II pusės statybinėmis ir buitinėmis šiukšlėmis. Po juo pasiektas stambaus žvyro ir riedulių įžemis. Archeologinę vertę turintys sluoksniai šioje skvero dalyje arba nesusiformavo, arba buvo nukasti formuojant dabartinį reljefą.

Šv. Jono St. 3

During an excavation and survey at Šv. Jono St. 3, 602 m^2 were investigated (Fig. 1): 460.8 m^2 were excavated down to natural soil and 141.2 m^2 were surveyed. A barrel vault from a first half of the 17th-century basement passageway was unearthed in newly dug basement room 1 (Fig. 2). The passageway's purpose was to join the Gothic basement rooms in the N and E palace buildings. Three fragments of the foundation of a smaller building(?) from the early 17th century were discovered in room 2 (Fig. 3). A masonry wall, a column, and a column foundation from the 17th-century palace's arcade were unearthed in the E part of room 3 (Fig. 5). The cultural layer in rooms 1–3 was 2.6–3.1 m thick and contained finds dating to the 16th–18th centuries (Fig. 4)

The cultural layer in the basement's existing rooms ranged in thickness from 30–45 cm to 0.9–1 m and contained finds dating to the 16th–19th centuries (Fig. 6). Cobble paving was found in four rooms (Fig. 7) at a similar depth (50–70 cm) and is contemporaneous, having been laid prior to the 1748 fire.

The cultural layer in trench 1 was 2.45 m thick (Fig. 8). 16th(?)–17th-century finds were discovered in the lower waterproofing layer. Two masonry wall fragments and part of a basement vault were unearthed in trench 2 (Fig. 8). The discovered walls are the remains of a building that stood on historical plot (Lith. *posesija*) 431, was mentioned since the early 16th century, and was demolished in the 1950s. The masonry foundation fragments discovered in trench 3 are the remains of an earlier building that existed until the first half of the 17th century (Fig. 8).

The cultural layer in area 1 in the palace's inner courtyard had been disturbed down to a depth of 1.5–2.5 m during the laying of various underground utility lines. A 40–70 cm waterproofing layer with sparse 16th(?)–17th-century finds was reached at a depth of 1.85–2.1 m (Fig. 8).

In K. Sirvydo Square, fragments of simple stone and arched foundations ascribable to the Classical and Baroque periods were unearthed during the renovation of the heating main (Fig. 8). Four launch and receiving pits were dug in installing the new domestic sewer line (Fig. 8). A 0.9–1.3 m thick layer of topsoil without any finds was noted in pits 1 and 4, which were dug on a hillock to the S of the palace. The masonry walls unearthed in pits 2–3 are the basement walls and foundation of the three-storey building (known as the Gucevičius House) that stood on historical plot (Lith. *posesija*) 431 up until the end of the Second World War (Fig. 9).

Atas Žvirblys

Arklių gatvė 10

2016 m. rugpjūčio–rugsėjo mėnesiais Vilniuje, sklype Arklių g. 10 vykdyti žvalgomieji tyrimai ir žvalgymai, ištirtas 8 m^2 dydžio plotas (2 šurfai). Baigus tyrimus žvalgytas 24 m^2 plotas.

Arklių g. 10 namas pastatytas XVI a. pabaigoje – XVII a. pradžioje. 1645 m. dokumentuose minimi du mūriniai pastatai, stovėję skirtingose posesijose galais į Arklių gatvę. Per 1706 ir 1749 m. gaisrus namai smarkiai nukentėjo. Tarp 1733 ir 1749 m. abi posesijos buvo sujungtos,